

DEBUTURILE INDIVIDUALE ALE REPREZENTANȚILOR GENERAȚIEI '80 (I)

VLAD ALUI GHEORGHE

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Facultatea de Litere

vladntro@yahoo.com

Title: “The literary debuts of the Romanian 80’s generation”

Abstract: Individual identity crisis became an obsessive theme of the Central-European literature, lived intensively in this space. From this point of view, the generations and literary promotions of the 1960 and 1970’s Romania benefited from a specific openness due to a complex of social, political and historical factors. The 80s generation appeared in a full process of strengthening the ideological vigilance after the famous July Theses introduced by Nicolae Ceausescu following the North Korean model. Although there were the same rules and the same barriers for beginners of the era, the issue was treated and felt differently. While some suffer from the delay of the debut, others are patient because they trust their chance, others give up. Even if the overall context was an oppressive one and the institution of censorship was the one that controlled the literature during the communist period, authors managed to adapt and write no matter what, they found accepted ways that did not alter their message and they published under conditions that today we can hardly call without doubt honourable. The published authors had visibility and were united around some literary circles, forming what Allen Ginsberg called in *The Best Minds of My Generation: A Literary History of the Beats*, «circles of liberation.»

Keywords: *debut; poetry; 80s generation; Communist Romania; censorship;*

Cadrul general

Dacă generațiile și promoțiile literare din anii '60 și '70 au beneficiat de o oarecare deschidere, datorată unui complex de factori sociali, politici și istorici, generația '80 a apărut în plin proces de întărire a vigilenței ideologice, după ce în România au fost introduse celebrele „teze din iulie” de către Nicolae Ceaușescu. Deschiderea și dezghețul ideologic, de după anul 1965, dar mai ales de după anul 1968, au avut repere concrete. După anul 1965 sunt retrase trupele sovietice din România, în anii 1964 și 1965 sunt eliberați cei mai mulți dintre deținuții politici, iar în 1965 la conducerea partidului comunist, după moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, vine Nicolae Ceaușescu care imprimă o oarecare „destalinizare” a societății. În anul 1968 are loc „Primăvara de la Praga”, o revoltă a cehilor împotriva ocupației sovietice, la înăbușirea căreia participă armatele tuturor țărilor membre ale Tratatului de la Varșovia, care cuprindea țările socialiste, în afara

României care își afirmă o oarecare neutralitate. Gestul lui Nicolae Ceaușescu îi conferă acestuia un statut de „dizident” între liderii comuniști din Europa și stârnește un val de simpatie în țară. Așa se face că mulți scriitori, mulți intelectuali îi acordă credit lui Nicolae Ceaușescu, cu iluzia că acesta va acorda o mai mare deschidere societății. Între ei și Paul Goma, care fusese deținut politic, dizident cu acte în regulă care se înscrie însă, în anul 1968, în Partidul Comunist, unde nu rezistă mult pentru că este exclus doi ani mai târziu. În anul 1971, după o vizită în China, Nicolae Ceaușescu emite „Tezele din iulie” care pretindeau scriitorilor să se transforme în propagandiști comuniști. Acest lucru creează tensiuni în lumea literară, asta în timp ce se dezvoltă un puternic cult al personalității care îl are în centru pe Nicolae Ceaușescu. În această perioadă, majoritatea revistelor literare se deschid cu articole de preamărire a lui Ceaușescu, și apare un adevărat „curent literar” care cultivă dimensiunea hiperbolică a acestuia. Mulți scriitori și-au ratat cariera și moralitatea fructificând oportunitățile oferite de această orientare.

Mutilarea debuturilor prin cenzură, autocenzură, „antologii colective”

Cum a apărut Generația '80 pe acest fond? O spune Nicolae Manolescu, unul dintre mentorii ei: „Generația și-a tras numele din anul în care au debutat majoritatea scriitorilor ei, născuți aproape toți în deceniul al șaselea, poezii Cenaclului de Luni (1977-1983), editați la început în două volume colective (*Aer cu diamante* și *Cinci*), urmat de Cenaclul Universitas, prozatorii Cenaclului Junimea, bucureșten ca și precedentul, poezii clujeni de la revista *Echinox*, ori ieșenii de la *Alma mater*. Imediat după 1989 ei s-au strâns în jurul revistei *Contrapunct*”¹. Cenaclurile și revistele literare erau fermentii care au întreținut o stare de înnoire în spațiul cultural național. Cu ce „bagaj” vine noua generație, o spune Gheorghe Crăciun, unul dintre optzeciștii care a avut și „organ teoretic”: „E o generație care are o clară conștiință a ceea ce vrea să facă, a ceea ce nu mai trebuie făcut în literatura momentului. Luciditatea optzeciștilor rezidă într-un puternic sentiment al diferenței și al încadrării lor într-o altă matrice estetică decât aceea modernistă și neomodernistă, cu noi linii de forță, și noi teritorii ale sensibilității de explorat. Mai trebuie să avem în vedere, acum, în anii '80, și senzația unei anume epuizări a domeniului canonic al literarității, neîncrederea în metaforismul pedestru și psihologismul liricizant, ca metode de captare a realului”².

Din mărturiile optzeciștilor se poate reface, ca într-un puzzle, atmosfera acelei perioade, se poate scrie o istorie adevărată. Cenaclurile, dar și revistele, dar mai ales mentorii au contat enorm. Chiar dacă atmosfera era una destul de încărcată, regimul unul destul de constrictiv, scriitorii tineri trăiau un tip de boemie încărcată de autentic. Distanțele erau doar orientative, și nimic nu putea potoli setea de scris. O spune Marta Petreu la un moment dat: „Ulici a avut cu siguranță un rol în lansarea generației, la fel Manolescu, la fel *Echinox*-ul... Un singur om

¹ Nicoale Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008, p. 1303.

² Gheorghe Crăciun, *Aisbergul poeziei moderne*, Editura Paralela 45, Pitești, 2002, p. 281.

nu ar fi putut, atunci, să lanseze o generație întreagă. A fost o muncă, o țesătură migălos și abil făcută de scriitorii maturi pentru a lansa tineri. Nu cunosc detalii, eram în afara acestor lucruri, nu cunoșteam pe mai nimeni în lumea literară. Nu am știut că suntem o generație, știam doar că suntem mulți tineri, cam toți studenți, care scriem... Pe mulți dintre ei îi cunoșteam, distanța dintre București și Cluj era, pe vremea aceea, mai mică decât azi, repede ne suiam într-un tren de noapte și ajungeam la București la un cenaclu sau în vizită la *Amfiteatru*... Eu aveam, atunci, o foame enormă să public. Și nu prea reușeam. Asta îmi aduc aminte cu durere. Mai am imagini: de pildă, mi-o amintesc pe Magda Cârneci, superbă. Sau mi-l amintesc pe Cărtărescu, citind la întâlnirile de primăvară de la Sighișoara, și pe Mugur în public, răsând încântat. Dar noi, la Cluj, ne agitam de pe vremea liceului, de pildă mi-i amintesc pe Romoșan, Mureșan și Dohi, elevi, la un cenaclu pe care-l frecventam cu toții, citindu-și poemele lor frumoase. Sau pe Alexandru Vlad, la cenaclul *Tribunei*, citind o proză scurtă, foarte frumoasă”³.

Laurențiu Ulici, în seria de prezentări critice sub titlul „Prima verba”, din *România literară*, a adus în prim plan cam toate debuturile importante ale anilor '80. Mai mult decât atât, în anul 1982, Laurențiu Ulici realizează *Antologia poezilor tineri 1978 – 1982*, o carte în care se regăsesc cam toate numele care vor forma „corpul” generației poetice '80. Deși este definitivată din anul 1982, antologia apare abia în anul 2005, la Editura Muzeului Literaturii Române și are valoarea unui pariu pus de un critic vizionar. În prefața antologiei Laurențiu Ulici consideră că: „După 1975 a început să se afirme în peisajul poetic un val de poeți tineri ale cărui dimensiuni au crescut cu repeziciune ajungând în doar câțiva ani la respectabila valoare numeric de o sută de nume, răspândită pretutindeni în țară în grupuri relative mici, mai puțin desigur centrele universitare unde grupurile au un sumar de-a dreptul impresionant. Vehement și grăbit, valul acesta a avut norocul de a prinde și critica și revistele literare pe picior de generozitate, astfel că în scurt timp mai toți componenții săi au reușit să publice în chip concludent în reviste și să-și pregătească debutul editorial”⁴.

Nicolae Manolescu, în editorialul „Generație literară”, spune că paradigma impusă de Albert Thibaudet, aceea că o generație cuprinde aproximativ 33 de ani, este depășită, în vremurile noastre fiind mai importante conceptele, obsesiile lor comune: „Istoria literară a încetat să mai fie privită ca un șir natural de autori, de opere și de contexte, reflectat în oglinda istoriografiei, ca vițelul în apă. Lucrurile par astăzi să stea direct pe dos. Istoriografia dă naștere istoriei literare, a cărei «realitate» este produsul unor concepte. Cum ar fi cel de generație literară: istoricii literari nu mai caută generații reale în intervale obiective de timp, ci determină aceste intervale prin aplicarea conceptului lor de generație ca paradigmă dominantă”⁵.

³ Dumitru Augustin Doman, *Generația '80 văzută din interior*, Editura Tracus Arte, București, 2010, p.189.

⁴ Laurențiu Ulici, *Antologia poezilor tineri (1978-1982)*, Editura MLR, București, 2005, p. 14.

⁵ Nicolae Manolescu, „Generație literară”, *România literară*, nr. 2, 2000, https://arhiva.romlit.ro/index.pl/generaie_litarar, accesat în 18.10.2019.

După teoretizările criticii care analizează fenomenul generaționist, cu precădere cel al apariției Generației '80, rămân datele unei istorii concrete. Martorii fenomenului își scriu opera încă, oferă surprize la nivelul aparițiilor editoriale. Optzeciștii sunt cei care depun mărturie asupra evoluției individuale și în grup. În plus, după cum observă Corin Braga, opzeciștii sunt cei care pun la lucru⁶ conceptul de *postmodernism*, pe care-l adoptă, dar îl și adaptează⁷, configurându-i un „portret-robot” înțeles „în termenii unei «noi sensibilități» (Ioan Bogdan Lefter), «antropologism» (Mircea Nedelciu), «nou antropocentrism» sau «neoclasicism» (Alexandru Mușina), «romantism întors» (Radu G. Țeposu)”⁸.

Sunt, de altfel, câteva momente definitorii care vorbesc despre debutul generației. În prefața la volumul de dialoguri cu con-generii săi, Dumitru Augustin Doman precizează că: „Un moment important în afirmarea generației de care vorbim îl reprezintă Colocviul Național de Poezie din octombrie 1978 care s-a ținut la Iași, deschis de Ion Iliescu, prim-secretar al județului. Colocviul a scăpat de sub orice control, pornind chiar de la raportul prezentat de Ștefan Augustin Doinaș, președintele secției de poezie a Uniunii Scriitorilor, care a atacat regimul, pe scriitorii comuniști, toate moravurile și năravurile din viața literară. În schimb, regretatul Laurențiu Ulici a făcut un gest extraordinar: a refuzat să vorbească și a oferit cuvântul său la vreo 15 poeți tineri, nedebutați editorial, subliniind că ei sunt generația în formare, chiar numind-o generația '80. I-a chemat pe scenă pe Matei Vișniec, Traian T. Coșovei, Marta Petreu etc, care au citit câte un poem”⁹.

„Mutilării i-am răspuns cu automutilarea”

Dar dincolo de ceea ce se vede, de debuturile propriu-zise, există o luptă subterană pentru supraviețuire literară. Cenzura fusese oficial desființată, această muncă și această responsabilitate au trecut în sarcina editurilor, a redactorilor de carte și a responsabililor ideologici de la Consiliul Culturii și Educației Socialiste (CCES). Pe acest fond, s-a dezvoltat și un fenomen aparte: autocenzura. Liliana Corobca vorbește, în *Instituția cenzurii comuniste în România*, despre acest fenomen, considerându-l chiar mai periculos decât cenzura din perioada precedentă: „Considerată mai periculoasă decât constrîngerile instituționale și probabil cea mai răspîndită formă de suprimare a informațiilor și ideilor, autocenzura se află pe prima treaptă a unui lung șir de etape, pe care le presupune publicarea unui volum sau a unui articol. Înseamnă controlul neoficial pe care autorul și-l impune în timpul actului de creație (sau chiar înainte, cînd proiectează viitoarea operă), cînd știe dinainte (sau doar bănuiește) ce se poate spune și ce nu, ce poate să apară și ce nu, ce se va bucura de succes sau nu se va difuza!”¹⁰. Și Liviu Ioan Stoiciu

⁶ Corin Braga, „Postmodernismul literar românesc – bătălia dintre generații”, *Echinox*, nr. 6-7-8-9, 1995, <http://revistaechinox.ro/2011/10/1995-corin-braga-postmodernismul-literar-romanes-batalia-dintre-generatii-goldmine/>, accesat în 18.10.2019.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Dumitru Augustin Doman, *op. cit.*, p. 5.

¹⁰ Liliana Corobca, *Instituția cenzurii comuniste în România*, Editura Ratio Et Revelatio, Ora-

spune, la un moment dat, în legătură cu autocenzura din acea perioadă, deși a mers pe principiul că exista un curaj al disperatului, pe care l-a practicat, curajul a devenit parte a... esteticii: „E drept, mă mai autocenzuram, gândindu-mă că Securitatea ar putea să-mi confişte manuscritele. [...] Public şi azi, nemodificate nici cu o virgulă, poeme inedite scrise înainte de decembrie 1989 – şi ele sunt «perfect valabile», fiindcă aveau gradul de libertate de care facem atâta caz de 20 de ani»¹¹.

Efectele autocenzurii, o spune tot Liliana Corobca, sunt mutilante atât pentru autor, cât şi pentru operă: „Autocenzura constantă ducea la pierderea originalităţii, la plafonare, la dorinţa de a publica cu orice preţ, ceea ce a contribuit în mare măsură la instrumentalizarea creatorilor, la transformarea lor în simpli pionii ai sofisticatului mecanism de partid. Dar oricât de oportunista ar fi fost un autor (şi nu toţi erau oportunişti!) în încercarea de a intra în graţiile cenzurii şi ale partidului şi de a ghici dincotro bate vîntul, totuna nu reuşea întotdeauna să se orienteze»¹².

Adrian Alui Gheorghe vorbeşte, la rîndul său, despre fenomenul „autocenzurii” dar şi despre momentul în care s-a trecut la debutul „colectiv”, o altă formă mutilantă pentru un debutant: „În perioada comunistă a funcţionat cenzura dar, mai grav, a funcţionat autocenzura. Am fost dresaţi pînă la a ne crea, în interior, teritoriul interzis, ideile interzise, cuvintele interzise. Mutilării i-am răspuns cu automutilarea. Ni se părea că am făcut un pas în interiorul ţinutului interzis dacă reuşeam să insinuăm într-un text o idee, un cuvînt mai aparte, o alegorie, o metaforă.”¹³

Apar, în mai toate mărturiile optzeciştilor, câteva „personaje” care sunt redactorii de carte. Se detaşează Florin Mugur, Mircea Ciobanu, Gabriela Negreanu, Domnica Filimon, directori de editură precum Mircea Sîntimbreanu, Andi Andrieş sau Vasile Ignea. Relaţiile dintre autorii tineri şi redactorii de carte, care sunt prima treaptă pînă la apariţia unei cărţi, sunt diverse, de la caz la caz, după momentul istoric, după noroc. Liliana Corobca defineşte relaţia dintre redactori şi cenzorii instituţionali drept una „amiabilă, de strînsă colaborare”, redactorii aveau avantajul faţă de cenzori de a nu fi responsabili pentru intervenţiile făcute: „Redactorii nu erau consideraţi cenzori şi deseori şi-au asumat roluri protectoare faţă de scriitori, ceea ce trezea nemulţumirea cenzorilor «oficiali» (instituţionali)”¹⁴.

Liviu Ioan Stoiciu, care nu era un intim al cenaclurilor din centrele universitare, povesteşte mecanismul „de funcţionare” al debutului şi răbdarea la care era supus un aspirant la un loc în literatură: „Trimiteam volumele mele originale de versuri la concurs prin poştă, habar nu aveam unde sunt sediile editurilor. Eu îmi vedeam

dea, 2014, p. 15-16.

¹¹ Liviu Ioan Stoiciu, „Excelenţa unei generaţii literare ajunse la maturitate. Eu, mereu liber la masa de scris”, <https://liviuioanstoiciu.ro/excelenta-unei-generatii-literare-ajunse-la-maturitate-eu-mereu-liber-la-masa-de-scris/>, accesat 18.09.2019.

¹² Liliana Corobca, *op. cit.*, p. 16.

¹³ Adrian Alui Gheorghe, *Contribuţii la estetica umbrei*, Editura Tracus Arte, Bucureşti, 2012, p. 223.

¹⁴ Liliana Corobca, *op. cit.*, p. 19.

de scris, el era supapa mea, *mă echilibra*. [...] Aveam 30 de ani în 1980, când am debutat cu « La fanion », deja nu mai puteam fi « șaptezecist »”.¹⁵ Confruntarea autorilor tineri cu lectorii și redactorii de carte era dură. Aurel Dumitrașcu, în jurnalul său, *Carnete maro*, vorbește de odiseea debutului său petrecut la Editura Albatros, unde era director Mircea Sîntimbreanu care se comporta „dictatorial”. Între cei doi are loc un schimb de scrisori care degenerază într-o bătălie surdă. După ce „editura” operează masiv asupra manuscrisului, cartea devine, în accepția lui Mircea Sîntimbreanu, dar și a autorului, slabă. Iată ce spune Mircea Sîntimbreanu, într-o scrisoare care se regăsește în jurnal: „Stimate Aurel Dumitrașcu (...) subscriu la totalitatea afirmațiilor dv. privind cartea în cauză, inclusiv la acelea că e slabă, că nu vă (mai) reprezintă, că totuși o vreți tipărită, pentru că va veni el timpul etc. O vom tipări și anume din singurul motiv care îi (mai) legitimează apariția, acela că ați fost proclamat câștigătorul concursului de debut în anul 1981, deci din motive așa-zise juridice. Fiind acesta singurul paradox (divin) la care concedem, vă rog să renunțați la titlul propus, neoportun de prezumțios, editorial vorbind, pentru o carte slabă. Este o condiție *sine qua non* a trimeriei ei la tipar. Învinovățirea că am tăiat piese fundamentale din „Cercul în marginea morții” mi-o asum cu seninătate, răspunzînd în acest fel – și numai în acest fel – dorinței dv. de a trece acum hopul debutului în carte. Telegrafiați L-3 variante de titlu pentru plachetă”¹⁶.

La un an, Aurel Dumitrașcu notează în jurnal că a avut o întâlnire cu editorul Mircea Sîntimbreanu de la *Albatros*, care nu rămăsese fără reacție în urma epistolei primite. Promisiunile eterne par a se concretiza spre sfârșitul anului, când lui Dumitrașcu i se promite debutul în volum¹⁷. Între timp, discuțiile cu redactorul de carte, Gabriela Negreanu au farmecul lor: „Un telefon Gabrielei Negreanu, seara, acasă. Dulce, atentă, altfel! După atacurile lui Barbu. Care o dărimă, zice, totuși! Dar ești solidar cu ea. Îți comunică lucruri rele, însă: Sîntimbreanu a făcut ce-a făcut pentru ca să-nțirze apariția cărții tale, astfel că e posibil să mai apară abia-n trimestrul al doilea al acestui an, prin aprilie. E pueril, desigur, dar nu te mai enervezi. Într-adevăr, omul ăsta are apucături de ... pitic. (...) Cică s-au luat de stilul în care scrii (nu de conținutul ideologic), *pe muchie de cuțit*, etc., etc”¹⁸.

Securitatea și debuturile generației '80

Securitatea monitorizează „fenomenul literar”. Mărturiile sunt multe și diverse. Daniel Puia Dumitrescu, în *Dosarele membrilor Cenaclului de Luni și despre N. Manolescu* vorbește despre dosarele de urmărire informativă deschise pe numele Cenaclului de Luni, dar și pe numele membrilor săi.¹⁹

¹⁵ <https://liviuiuanoiciu.ro/%E2%80%99Eserile-de-literatura-ale-revistei-antares%E2%80%9D-la-galati-boema-mea-dusa-la-extrem/> , accesat 18.09.2019

¹⁶ Aurel Dumitrașcu, *Carnete maro*, vol 1, Editura Conta, Piatra Neamț, 2011, p. 179.

¹⁷ Aurel Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 33.

¹⁸ *Ibidem*, p. 303.

¹⁹ Daniel Puia Dumitrescu, „Cele trei dosare de urmărire informativă sunt următoarele: primul, care este deschis la data de 10.05.1968, are numele conspirativ FILOLOGUL – Manolescu Apolozan Nicoale, al doilea, cu numele conspirativ Mihăilă, este deschis la data de 13.09.1971, iar al treilea, tot cu numele Mihăilă, deschis la data de 22.11.1974, conține note telefonice. (...) În dosarele de față

Unul dintre autorii urmăriți, este Viorel Padina, numit în dosar și *Abălaru*. În dosarul cu nume conspirativ CRONICARUL există mai multe referiri la apartenența lui Padina la Cenaclul de Luni. De cele mai multe ori primește deja obișnuita etichetă de membru al acestui cenaclu, dar și de apropiat al lui Nicolae Manolescu. Astfel, într-o notă raport din septembrie 1980, el apare drept membru al cenaclului și nemulțumit din cauza nepublicării poeziilor sale, considerate necorespunzătoare: „Numitul Abălaru Viorel... la data de 5.09.1980 a fost semnalat cu manifestări ostile la adresa politicii partidului și statului nostru, fiind preocupat de crearea unor lucrări literare cu conținut dușmănos orânduirii noastre socialiste”²⁰. Este semnalată de mai multe ori această legătură a sa cu Cenaclul de Luni de-a lungul anilor, comentându-se că tocmai aprecierea pe care a primit-o în cadrul întâlnirilor cenaclului l-a făcut să se gândească la scrierea unui *Apel către Europa*, un act de rebeliune împotriva regimului comunist pe care dorea să îl trimită spre citire la postul de radio Europa Liberă. Se pare că acest memoriu a fost scris doar pentru a amenința organele de Securitate în cazul în care nu i se publica un volum de poezii (*Poemul de oțel*), care, în anul 1982, a și câștigat concursul de debut al Editurii Cartea Românească”²¹.

Fiecare debut cu povestea lui

Deși există aceleași reguli și aceleași piedici pentru debutanții epocii, chestiunea este receptată și trăită diferit. Unii suferă din cauza trenării debutului, alții sunt răbdători fiindcă au încredere în steaua lor, alții capitulează. Liviu Antonesei are o poveste aparte, debutul său s-a produs, oficial, doar pentru o noapte: „Eu aveam gata volumul de debut de prin 1978-1979 și l-am trimis la concursurile de debut ale diferitelor edituri – mai ales la *Cartea Românească* și *Albatros* – încă de atunci. Nu mai puteai debuta, cel puțin în poezie, apoi și în proză, decât prin concurs. În 1981, am și câștigat concursul de debut la cea din urmă editură. Asta seara, ca să spun așa, când am și sărbătorit evenimentul (...) A doua zi dimineața, nu mai eram însă câștigător, pentru că în locul meu fusese instalat un domn, cred că-l chema Ștefan Mera, care urma să plece traducător pentru corpul expediționar român din Angola, unde era un fel de război civil, iar Ceaușescu decisese să dea o mână de ajutor militar frățesc uncea dintre facțiuni, cea mai marxistă, de bună seamă”²².

Condiția poetului tânăr în orașele mici de provincie era și mai dificilă. Gellu Dorian, care trăia la Botoșani, ne mărturisește: „După cum știi, pe vremea ani-
se sugerează de mai multe ori că – la momentul respectiv – lectorul bucureștean ar putea fi o sursă de încredere pentru Securitate. Se mai precizează, totuși, după cum am amintit, că se va duce o campanie de denigrare a sa înaintea românilor din străinătate pentru a nu mai putea fi influențat și influența la rândul lui atunci când va ieși din țară pentru diferite conferințe sau colocvii internaționale”. [Vezi *O istorie a Cenaclului de Luni*, Ed. Cartea Românească, București, 2015, p. 231.]

²⁰ *Ibidem*, p. 235-236.

²¹ *Ibidem*, p. 237-238.

²² *Ibidem*, p. 31-32. Interviu luat de Dumitru Augustin Doman poetului Liviu Antonesei, cu titlul „Generația '80 e acum un fapt de istorie literară”, publicat și pe blogul celui din urmă: <http://antonesei.timpul.ro/2010/03/20/%e2%80%9egeneratia-80-e-acum-un-fapt-de-istorie-literara%e2%80%9d/comment-page-1/>

lor '70-'80 se debuta greu, o apariție în presa literară însemna o adevărată sărbătoare, iar numele tău devenea o atracție din toate punctele de vedere, fie de invidie, fie de remarcă, fie de țintă a celor de la ochiul și timpanul. Până a debuta cu adevărat într-o carte a trebuit să trec prin două furci caudine, în grămezi, cum erau antologiile iscate în urma concursurilor organizate de edituri. Astfel prima ieșire a fost în 1974, la Editura *Eminescu*, în prima antologie de acest fel. A doua în 1982, la *Albatros*, după premiul obținut în 1981. Ca abia, în 1986, după o așteptare de cinci ani, să debutez, la 33 de ani, cu o carte întreagă, dar și ea jumulită de regulile comisiei de sinteze, cum se numea cenzura, la *Junimea* ieșeană”²³.

Adrian Alui Gheorghe, în eseul *Despre libertate sau am visat prea mult cu pleoapele făcute pumn*, este mai nuanțat și oferă mai multe amănunte: „Îmi amintesc de penibilul cu care am negociat în birourile de la Editura „Junimea”, prin anii 80, debutul. Mă luă la început redactorul de carte, în cazul meu Doina Ciornei. Cu un deget arătând în sus, spre instanța care era, kafkian, deasupra noastră, adică șeful editurii, Al. Andrieș la acel moment, începu să taie din manuscris. Cuvinte, expresii, fraze. Ofta și tăia. Eu oftam și mă uitam cu milă la bieteile mele produse din nopțile în care hălăduisem pe coclaurii lirici. Încercam să protestez, să explic la un moment dat că a citit rău ceva, că e important pentru mine versul cutare, cuvântul cutare, titlul cutare. Ea ofta și iar îmi arăta cu degetul în sus, la instanța de deasupra ei”²⁴.

Dar au fost și debuturi lejere, fără complicații care să țină de cenzură, de ideologie. Este cazul lui Gabriel Chifu care mărturisește, într-un dialog, despre circumstanțele debutului său: „Dacă apreciezi că a debuta cu o carte la 22 de ani este prematur, apreciere cu care eu unul sunt de acord, atunci nu avem cum să vorbim de șansă, ci de neșansă. Nu e corect raționamentul meu?... Așadar, putem considera că a fost o neșansă să debutez atât de devreme. Prea devreme”²⁵. Și Dumitru Chioaru a prins un tren favorabil, devreme, fără complicațiile celorlalți colegi de generație: „Debutul meu editorial a venit la timp și s-a produs în condiții aparent normale față de ceea ce a urmat. *Seară adolescen-tină* a apărut la Editura Albatros, în 1982, când aveam 25 de ani. Volumul a fost bine primit de critică (vreo 25 de cronici sau recenzii) și premiat de URSS. A fost însă printre ultimele volume apărute, după câștigarea unui concurs de debut, în colecțiile în care s-a afirmat generația '80. A urmat stupidenia debuturilor colective cărora li s-a spus, pe bună dreptate, *gropi comune*. Debutul editorial este un certificat de naștere care nu poate fi decât individual. Chiar și gemenii au certificate diferite”²⁶. Prozatorul Ioan Groșan povestește despre relația pe care a avut-o cu redactorul de carte, cum a „prîtrocit” și negociat fiecare frază a cărții de debut. Debutul său s-a produs relativ târziu, în 1985, după un val consistent de poeți. *Caravana Cinematografică* a avut norocul, conform lui Groșan, de a fi fost pe mâinile

²³ *Ibidem*, p. 96-97.

²⁴ Adrian Alui Gheorghe, *op. cit.*, p. 146-147.

²⁵ *Ibidem*, p. 56-57.

²⁶ Adrian Alui Gheorghe, *Câtă viață, atâta literatură*, Editura Junimea, Iași, 2016, p. 47-48.

lui Florn Mugar care l-a girat și ajutat enorm, stând asupra manuscrisului foarte mult timp, tratându-l cu grijă și prudență. Probabil și din această cauză, povestește Groșan, nici nu au fost schimbări majore față de textul inițial²⁷.

Gheorghe Mocuța trăiește debutul ca un marginal care își asumă marginalitatea: „Am înțeles cu toții că a apărut o nouă generație din disputele de la cenaclu și din presă și din discuțiile de cafea. Doar că noi eram departe de centru și marșam pe o stilistică proprie a marginalilor, a subteranei, a frontierei”²⁸.

Marta Petreu trăiește emoțional debutul: „Cu prima carte a fost destul de complicat. Am tot încercat să public în Cluj, la *Dacia*, fără succes. Apoi am predat volumul la concursul Cărții Românești. Caraion era în juriu și cineva i-a atras atenția asupra volumului meu. Am câștigat. Am fost mulți câștigători atunci, vreo 12. Volumele au apărut în doi ani, al meu printre ultimele, și mutat de la Mircea Ciobanu, care le-a redactat pe celelalte, la Florin Mugar. În februarie 1981 am făcut corectura volumului – prost, sunt un foarte prost corector al textelor mele, citesc ce e în capul meu, nu ceea ce e pe pagină. În 16 aprilie, când, într-o după-amiază de joi, am citit *România literară*, tocmai sosită, răsfoind-o de la coadă spre cap, cum fac cu orice revistă și astăzi, am dat de cronică lui Manolescu la cartea mea... Prima cronică din viața mea. Aproape că am leșinat”²⁹.

Marian Drăghici a predat manuscrisul în anul 1983, a trecut prin toate chinurile amânării și a apărut în anul 1988. E greu de imaginat astăzi o asemenea răbdare: „Scriam și aruncam, ca în transă, topeam poemele unele în altele, mereu frustrat, chiar și azi, că nu pot scrie cum visez. În jurul meu, fărtații publicaseră deja volume după volume, și mie nu-mi ieșea pe plac, din chinurile facerii, niciunul. Când în fine mi-a ieșit, a început lupta cu editurile. La început l-am căutat pe Florin Mugar. Ne-am plimbat prin Cișmigiu, convorbind de idealuri. Îmi cerea poeme „mai luminoase”. Doinaș, după ce mi-a scris o prefață fulminantă, care n-avea să fie publicată niciodată, m-a trimis cu volumul „la editorul meu” Mircea Ciobanu. Era în 1983. Ciobanu a citit volumul în 1985, la el acasă, încolțit de disperarea mea. Iarnă geroasă, stam în bucătărie cu cojoace și căciuli, cu oalele doamnei Rodica puse cu gura-n jos pe ochiurile de aragaz, iar Ciobanu citea din manuscris și exulta. Cu toată exultanța lui sinceră, bărbătească, cartea a ieșit abia în octombrie 1988. Trenul generației trecuse fluierând, am sărit în el din mers, în ultimul vagon, pe ultima scară din coadă”³⁰.

Concluzii

Chiar dacă contextul general era unul destul de opresiv și instituția cenzurii era cea care controla literatura în perioada comunistă mai mult decât ar fi trebuit, autorii au reușit să se adapteze, și într-o formă sau alta, ei au scris, au găsit formule acceptate care să nu le altereze mesajul, și au publicat și debutat în condiții pe care astăzi le putem numi fără vreo urmă de îndoială, onorante.

Autorii publicați aveau vizibilitate și s-au unit în jurul unor cenacluri,

²⁷ Dumitru Augustin Doman, *op. cit.*, p. 127-128.

²⁸ *Ibidem*, p. 135.

²⁹ *Ibidem*, p. 189.

³⁰ *Ibidem*, p. 111-112.

formând ceea ce Allen Ginsberg numea cercuri de liberate³¹. Este interesant de observat faptul că și celebra generație Beat din America anilor 1950-1960 se confrunta într-o formă sau alta cu aversiunea publicului, dar prin metode extrem de bine gândite au reușit să publice și să schimbe cu succes paradigma literară. Cum beatnicii au venit cu idei noi, libertine, hippie, flower power într-un peisaj literar destul de conservator până la acea dată, asemeni și optzeciștii români au reușit să facă câteva decenii mai târziu. De altfel, în multe studii, Cărtărescu și compania sunt comparați cu beatnicii, cu generația explozivă care a schimbat suflul literaturii americane, și asemănarea, vedem acum, nu s-a făcut doar în stil, ci și în modul de exprimare și de afirmare, în felul general prin care o generație literară a reușit să treacă prin filtrul *politically correctness-ului* care începuse să ia amploare în America anilor 50-60. Ginsberg notează despre literatura produsă de congenerii săi că nu este una acceptată de mase, și că este foarte probabil să le creeze diverse probleme odată publicați³².

La optzeciști problema se pune puțin diferit, având în vedere faptul că în încercările lor de a publica, treceau printr-un filtru foarte strict al cenzurii, și mai presus de atât, treceau prin filtrul autocenzurii. Autocenzura este probabil punctul de intersecție al acestor două generații care, fiecare în forma ei, au reușit să împrășteze peisajul literar din zonele de desfășurare.

Bibliografie / Bibliography:

Alui Gheorghe, Adrian, *Contribuții la estetica umbrei*, Ed. Tracus Arte, București, 2012

Alui Gheorghe, Adrian, *Câtă viață, atâtă literatură*, Editura Junimea, Iași, 2016

Braga, Corin, *Postmodernismul literar românesc – bătălia dintre generații*, în *Revista Echinox*, nr. 6-7-8-9/1995, <http://revistaechinox.ro/2011/10/1995-corin-braga-postmodernismul-literar-romanesc-batalia-dintre-generatii-goldmine/>

Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Ed. Humanitas, București, 2010

Corobca, Liliana, *Instituția cenzurii comuniste în România*, Ed. Ratio Et Revelatio, Oradea, 2014

Crăciun, Gheorghe, *Aisbergul poeziei moderne*, ed. Paralela 45, Pitești, 2002

Doman, Augustin Dumitru, *Generația '80 văzută din interior*, ed. Tracus Arte, București, 2010

Dumitrașcu, Aurel, Alui Gheorghe, Adrian, *Frig*, Ed. Charmides, Bistrița, 2014

Dumitrașcu, Aurel, *Carnete maro, vol. 1-2*, Ed. Conta, Piatra Neamț, 2011

Dumitrescu, Puia Daniel, *O istorie a Căminului de Luni*, Ed. Cartea Românească, București, 2015

Ginsberg, Allen, *The Best Minds of My Generation: A Literary History of the Beats*, ed. Penguin Random House, 2017

Lefter, Ion Bogdan, *Prietenii din povestea literaturii*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2013

³¹ Vezi Allen Ginsberg, *The Best Minds of My Generation: A Literary History of the Beats*, Editura Penguin Random House, 2017.

³² Allen Ginsberg, „Not many of them liked what we were doing. They have said our works are often abusive and on the edge, and did not take the risk. (...) As it was with the Naked Lunch, where they felt from the beginning that will offend people and nothing good can come from this.” [*Ibidem*, p.193]

Lefter, Ion Bogdan, Vlasie, Călin (coord.), *Cenacul de Luni – 40*, ed. Cartea Românească, București, 2017

Manolescu, Nicolae, „Generație literară”, în *România Literară*, nr 2, 2000, https://arhiva.romlit.ro/index.pl/generaie_literar

Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, ed. Paralela 45, Pitești, 2008

Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism*, ed. Cartea Românească, București, 2010

Soviany, Octavian, *Textualism, postmodernism, apocaliptic*, Ed. Pontica, Constanța, 2001

Stoiciu, Liviu Ioan, *Jurnalul unui martor*, Ed. Humanitas, București, 1992

Ulici, Laurențiu, *Antologia poezilor tineri 1978-1982*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2005

Vlad Alui Gheorghe, born in 1992, is a PhD Student at Alexandru Ioan Cuza University from Iași. In 2014 he graduated the same university with a thesis regarding the diaries and memoirs of two Romanian writers: Ion D. Sîrbu and Aurel Dumitrașcu, focusing on the latter's biography in his doctoral dissertation. He published poetry, prose and translations in many literary magazines from Romania. Up to now, he published two poetry books, translated one of Jonathan Jackson's poetry books, and currently works at the Palace of Culture in Iași.